



NATUURPLANVOORMIDDAG

3/12/2019

**Natuurplan 2016-2020 en Gewestelijk Programma
voor Pesticidenreductie 2018-2022**

Eerste balansen
compilatie door Joël Van Cauter en Anne-Kirstine de Caritat (Springtime)



INHOUD

Welkomstwoord	3
Natuurplan: een eerste balans om op voort te bouwen	4
Rondetafelgesprekken	6
Vragen & antwoorden	33
Politieke openheid	37
Als we eens probeerden?	38

WELKOMSTWOORD

Door mevrouw Barbara Dewulf
Adjunct-directeur-generaal van Leefmilieu Brussel



De noodzaak om actie te ondernemen tegen de achteruitgang van de biodiversiteit, die in het laatste IPBES-verslag wordt beschreven, is even duidelijk als de noodzaak om actie te ondernemen voor het klimaat.

Vanuit dat perspectief nemen groene ruimten een centrale plaats in.

Omdat het plekken zijn waar dieren en planten leven, maar ook omdat het de longen zijn van de stad.

Deze koele en verkwikkende oases van rust zijn gemeenschapsruimten die van groot belang zijn voor het dagelijkse leven van de wijken.

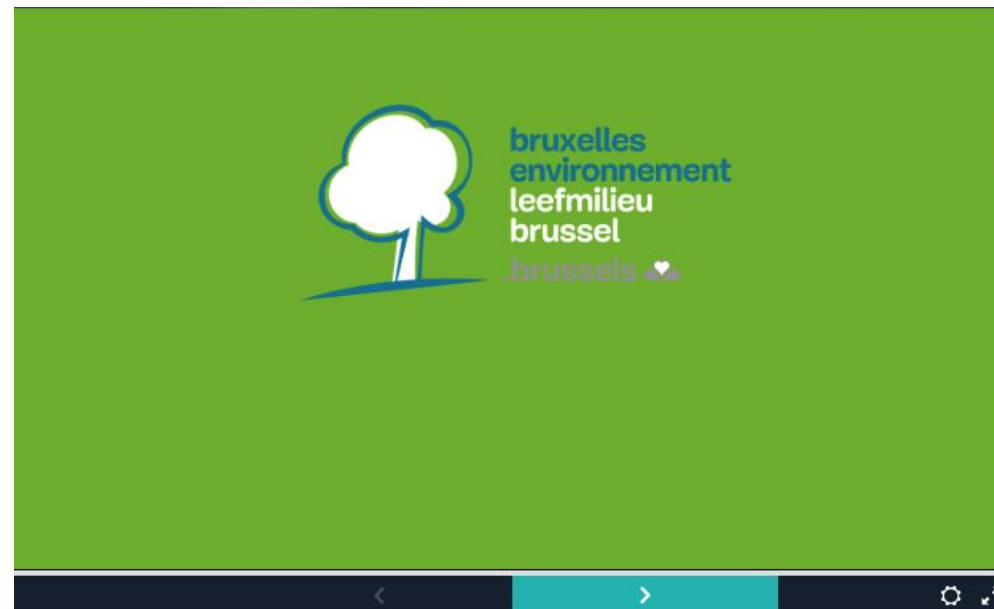
Onze toekomstige actie vertrekt van een balans van het werk dat al is verricht, maar houdt ook in dat we nieuwe prioriteiten stellen.

Dat is het doel van deze dag ...

NATUURPLAN: EEN EERSTE BALANS OM OP VOORT TE BOUWEN

Voor Etienne Aulotte en Julien Ruelle, respectievelijk verantwoordelijke en medewerker van het departement Natuur- en Landbouwwontwikkeling van LB, is een eerste balans van het Natuurplan en het Programma voor Pesticidenreductie noodzakelijkerwijs genuanceerd.

Een programma van meer dan 150 acties en maatregelen kon immers niet in een paar maanden, of zelfs niet in twee of drie jaar worden uitgevoerd. Toch wordt er al veel vooruitgang geboekt op sectoraal of transversaal vlak: tellingen, laat maaien, wetgevend werk, adviezen, opleidingen, deelname aan werkgroepen op federaal of Europees niveau, ondertekening van overeenkomsten met partners, financiering van innoverende projecten enz. Meer details vindt u in de presentatie via onderstaande link.



De verworvenheden moeten een springplank zijn om verder en sneller te gaan.
Twee gedragslijnen lijken daarbij beslissend te zijn.

De eerste is om onze actie aan te scherpen rond een aantal prioriteiten. We moeten geen nieuw plan schrijven, maar het oude plan voortzetten door het te verfijnen en meer slagkracht te geven.

De tweede is het voortzetten en ontwikkelen van onze uitwisselingen en samenwerkingsverbanden.
Het milieu-engagement in het Brussels Gewest moet hetzelfde zijn voor iedereen voor wie de natuur belangrijk is: boswachters, water- en vastgoedactoren, onderzoekers, leerkrachten, activisten uit het verenigingsleven, gemeentelijke mandatarissen enz.

Wij willen het debat met al deze actoren voeden en prioriteiten doen rijpen om ze nadien uit te voeren en te evalueren.
We bevinden ons in een noodsituatie op milieugebied.
Als we het over een paar maanden en in het verlengde van deze voormiddag eens kunnen worden over een tiental gezamenlijke krachtlijnen, dan zal deze bijeenkomst vruchtbaar zijn geweest.

"Blijkbaar werken bloemrijke weiden niet voor voetbalstadions. We moeten nog verder zoeken ..."

"Het gaat niet goed met de natuur, maar sommige soorten zijn gelukkig."

RONDETAfelGESPREKKEN

Om de reflectie en de dialoog te bevorderen, werd het woord gegeven aan verschillende sprekers, die evenveel belanghebbende partijen vertegenwoordigden.

Voorafgaand aan deze voormiddag werden sommigen van hen gefilmd en geïnterviewd op de plaats waar ze werkzaam zijn. U kunt deze interviews bekijken via onderstaande link.



Tijdens de sessie hebben anderen hun visie uiteengezet tijdens twee rondetafelgesprekken. In beide groepen hebben betrokkenen uit de publieke en private sector hun ervaringen, opvattingen en verwachtingen rond dezelfde drie vragen met elkaar gedeeld:

- Wat onthoud ik uit mijn ervaring van de afgelopen vijf jaar op het vlak van ecologisch beheer?
- Wat zou kunnen worden gedeeld en met welke partners om zo een demultiplicatoreffect te bereiken?

- Wat zou ik in de toekomst nodig hebben om efficiënter te werken in mijn organisatie en de uitdagingen inzake natuur of zero pesticiden een *boost* te geven?

De eerste groep bestond uit:

- Virginie Crabbe, coördinatrice biodiversiteitsprojecten, CITYDEV
- Sophie Lambrighs, COO van Eaglestone
- Yves Lemmens, directeur-generaal van de BGHM
- Vincianne Lerate, directrice a.i. van Brussel Mobiliteit
- Emmanuel Malfeyt, Sustainable Economy Manager, Cluster Ecobuild
- Senne Van Dyck, ingenieur bij Krinkels
- Laurent Van Yck van Eurogreen

De tweede groep bestond uit:

- Etienne Duquenne, bestuurder van Nos Pilifs
- Hugues Kempeneers, manager van CBBH, de Confederatie Bouw
- Philippe Matthis, adjunct-directeur-generaal van de Haven van Brussel
- Laura Rebreanu, milieuverantwoordelijke van BECI
- Christophe Soil, directeur-generaal van Perspective Brussels

De onderstaande notulen zijn enerzijds gebaseerd op de tekst van de aantekeningen die de sprekers vóór de vergadering hebben aangeleverd maar die ze tijdens de gesprekken niet noodzakelijk letterlijk hebben gevolgd. Anderzijds worden er korte samenvattingen gegeven, die de inhoud van deze uitwisselingen getrouw weergeven, maar die geen van de sprekers binden. Voor het gebruiksgemak zijn de bijdragen van de twee groepen samengevoegd op basis van de vragen en zijn de sprekers in alfabetische volgorde gerangschikt.

1. WAT ONTHOUD IK UIT MIJN ERVARING VAN DE AFGELOPEN VIJF JAAR OP HET VLAK VAN ECOLOGISCH BEHEER?

Virginie Crabbe, coördinatrice biodiversiteitsprojecten, CITYDEV

Positief: de natuur is veerkrachtig. Om die reden zien we snel de resultaten van de uitgevoerde acties en dat is zeer bemoedigend. De investeringen zijn niet altijd duur. Integendeel, in het geval van laat maaien bijvoorbeeld zien we de planten terugkomen, daarna de insecten, de vogels enz.

Negatief: Het gebrek aan opleiding van te veel actoren op het terrein, vooral bij de onderaannemers, is nog steeds een feit. Dat gebrek aan kennis leidt tot een gebrek aan gevoeligheid bij het uitvoeren van hun taken, wat contraproductief is voor de natuur en de biodiversiteit. In dat opzicht zullen tools zoals het referentiesysteem voor ecologisch en landschappelijk beheer van groene ruimten van Leefmilieu Brussel zeer nuttig zijn, op voorwaarde dat dit referentiesysteem het betrokken publiek bereikt.

Etienne Duquenne, bestuurder van Nos Pilifs

We hebben meer dan tien jaar geleden besloten om volledig af te zien van pesticiden en over te stappen op ecotuïneren. De eerste jaren waren moeilijk, met name inzake overheidsopdrachten die geen bindende clausules over het gebruik van pesticiden bevatten (we waren niet meer competitief op het gebied van onkruidbestrijding).

Gelukkig heeft het enthousiasme van de particuliere klanten voor deze nieuwe aanpak het verlies van de overheidsopdrachten geleidelijk gecompenseerd.

In het algemeen is het feit dat de openbare inrichtingswerken niet zijn aangepast aan de nieuwe ecologische onderhoudstechnieken het voornaamste probleem (veel gewerkte uren, investering in machines, koolstofafdruk, lawaai enz.).

Ook het gebrek aan (en vaak de afwezigheid van) opleiding voor tuiniers over de nieuwe landschapsaanleg- en onderhoudstechnieken is een probleem.

Bovendien hebben sommige bouwheren en gebruikers het moeilijk om de veranderingen die verbonden zijn met het gedifferentieerde beheer van hun ruimten te aanvaarden.

Hugues Kempeneers, manager van CBBH, de Confederatie Bouw

Wat ik de afgelopen vijf jaar heb geleerd op het gebied van meer ecologisch beheer is tweeledig. Het eerste punt betreft het ontwerp van gebouwen, waarbij het element biodiversiteit en het beheer van de natuurlijke omgeving steeds meer wordt geïntegreerd in de ontwikkeling ervan.

Het tweede betreft het beheer van de bouwplaats tijdens de uitvoeringsfase van het project, waarbij het element van ecologisch beheer steeds belangrijker wordt.

Neem nu bijvoorbeeld het waterbeheer met de ontwikkeling van initiatieven zoals OpenSource, inzake het beheer van water dat afkomstig is van bronbemalingen.

Het probleem in de sector blijft echter hetzelfde. Veel te veel bedrijven blijven hun kop in het zand steken en nemen niet de tijd of doen niet de nodige moeite om een optimaal ecologisch beheer te integreren in het beheer van hun bouwplaatsen of in de ontwikkeling van nieuwe gebouwen. Om dat te bereiken, is het essentieel om een begeleiding voor de sector te ontwikkelen in relatie, coördinatie en perfecte harmonie met zijn diverse actoren.

Sophie Lambrighs, COO van Eaglestone

Tot voor kort was deze kwestie geen topprioriteit voor de sector van de vastgoedpromotoren. De bouwvoorschriften en de certificeringen voor gebouwen (die belangrijke hefboomen zijn in de evolutie van de gewoontes) waren immers toegespitst op de energieaspecten, en minder op duurzaamheid in bredere zin.

Meer recent is deze kwestie sterker op de voorgrond gekomen, met name door de eisen van de vergunningafleverende instanties om bepaalde boomsoorten te verkiezen boven andere.

Yves Lemmens, directeur-generaal van de BGHM

We zien sinds kort een steeds grotere bewustwording rond het potentieel van de 'directe omgeving' van sociale woningen. Sociale woningbouw kent immers een verscheidenheid aan stedelijke vormen, van tuinwijken tot torengedebouwen, maar ook een grote verscheidenheid aan groene of minerale ruimten. Deze (open) groene ruimten vormen een belangrijk deel van het grondgebied van het Gewest. Hun oppervlakte, hun spreiding over het gewest en hun verscheidenheid aan typologieën geven deze ruimten een reëel potentieel, met name op het gebied van groene netwerken.

Tijdens een evenement over '(open) groene ruimten, een plaats voor sociale innovatie', dat werd georganiseerd door de Innovation Hub van de BGHM en Creative District op 19 november 2019, hebben we talrijke getuigenissen kunnen verzamelen die de verscheidenheid illustreren van de lopende projecten over biodiversiteit en stadslandbouw, maar ook over landschap en burgerparticipatie.

Zo vinden op de site van Le Logis-Floréal talrijke initiatieven plaats van burgers en verenigingen (La Ferme du Chant des Cailles, collectieve moestuinen en composteerprojecten, een jaarlijkse fruitoogst). Le Logis-Floréal, dat bijna 80 hectare aan groene ruimten in stand houdt, heeft ook gekozen voor een gedifferentieerd beheer van een deel van deze groene ruimten. Hoewel deze beheermethode positieve effecten heeft op de biodiversiteit (verschijnen van nieuwe soorten enz.), wordt ze niet door alle inwoners enthousiast onthaald.

De mechanismen die werden ingevoerd in het kader van de projecten voor sociale cohesie (PSC) en de projecten ontwikkeld door het Programma 101e% van de BGHM, leiden tot participatieve projecten en eenmalige herinrichtingen. Er zijn echter geen structurele middelen meer, zoals vroeger het Brunfaut-fonds, om grootschalige inrichtingsprojecten te financieren. De herinrichtingen die af en toe in het kader van bouwprojecten (Woningenplan, Alliantie Wonen) of zware renovaties (Vierjaarlijkse plannen) kunnen worden uitgevoerd – wanneer de budgetten het toelaten – worden doorgerekend in de kostprijs van de woningen en dus in de huurprijs.

Bovendien moeten de huurders soms ook instaan voor aanzienlijke onderhoudskosten, zoals in het geval van Le Logis-Floréal, waar een gedifferentieerd beheer momenteel geen positief effect heeft op de huurprijzen (gezien de noodzakelijke investeringen in materiaal, opleiding van tuiniers, informatie en bewustmaking van de huurders enz.).

Overigens is het ontwerp en het beheer van groene ruimten niet de hoofdplicht van de OVM's, die niet altijd de nodige middelen hebben om projecten te ontwikkelen op het gebied van biodiversiteit, regenwaterbeheer, stadslandbouw en animatie. De OVM's worden ook geconfronteerd met problemen rond netheid (sluikstorten, afval enz.) op hun terreinen.

Vincianne Lerate, directrice a.i. van Brussel Mobiliteit

De afgelopen jaren zaten we bij Brussel Mobiliteit al in een transformatiefase. We hebben acht jaar geleden al een systeem voor het bannen van fytosanitaire producten ingevoerd. We hebben onze inspanningen voortgezet om ook grote grasvelden op ecologische wijze te beheren. Daarnaast ondersteunen we veel projecten die door de buurtbewoners worden gedragen (bloembakken, perkjes rond de voeten van bomen enz.).

Om de vraag te beantwoorden, kijken we eerst even naar de minpunten. Vanuit zuiver beheer oogpunt zijn er alleen maar nadelen aan het werken zonder fytoproducten: we hebben de bestekken moeten aanpassen, onze budgetten naar boven bijstellen, de mentaliteit van onze aannemers en burgers veranderen, de beste onderhoudsmethodes zoeken, proberen en opnieuw proberen, opleidingen geven, onze gewoontes veranderen, communiceren ... Kortom, we mogen niet bang zijn om te zeggen dat het vroeger gemakkelijker was.

Om de gebruikers een duurzaam wegennet te garanderen, moet Brussel Mobiliteit de veiligheid en de toegankelijkheid van de voetpaden, fietspaden en wegen voor alle gebruikers garanderen. Het verwijderen van spontane vegetatie blijft dus een prioriteit op een groot deel van onze gemineraliseerde oppervlakken. In de zones waar deze vegetatie zou kunnen blijven, moet ze echter door de bewoners worden getolereerd en dat is niet altijd het geval. Ook vandaag nog blijven zones waar spontane vegetatie op de trottoirs wordt gelaten negatieve gevoelens oproepen. Het beeld van een kort gemaaid gazon en een trottoir zonder een sprietje onkruid is voor veel bewoners nog steeds de standaard die bereikt moet worden. Maar gelukkig is de mentaliteit stilaan aan het veranderen. Een goede communicatie is hier van het grootste belang. Daar zijn we ons terdege van bewust.

Wat de pluspunten betreft, is er in de eerste plaats een toename van de biodiversiteit. Bij het begin van de invoering van de ecologische zones zijn er tellingen van de flora uitgevoerd in samenwerking met Leefmilieu Brussel. We hebben een spectaculaire toename gezien van de diversiteit en het verschijnen of ontwikkelen van interessante planten. Er is geen specifieke telling voor de fauna geweest, maar alleen al het feit dat de bloemen over een lange periode bloeien, trekt verschillende bestuivende insecten aan.

Vanuit esthetisch oogpunt zijn de bloemenweiden interessanter omdat, in combinatie met aanplantingen van bolgewassen, de bloeiperiode zich uitstrekt van februari tot juli en opnieuw licht hervat tegen augustus/september. In zones met veel verkeer wordt daarom hieraan de voorkeur gegeven.

Emmanuel Malfeyt, Sustainable Economy Manager, Cluster Ecobuild

Het is altijd verstandig om terug te kijken en een voorbeeld te nemen aan onze voorgangers en vervolgens hun aanpak te moderniseren en onder de aandacht te brengen. Vaak, maar niet altijd, vergeten we de ontwikkelingen die zich tijdens de industrialisatie hebben voorgedaan.

Het is cruciaal om een zeer sterke economische focus te houden. Zonder die focus is het immers onmogelijk om onze ecologische (en sociale) ambities te realiseren. We moeten de taal spreken van onze gesprekspartners en ons op hun niveau plaatsen. Vaak spreken we over hetzelfde, maar dan in andere bewoordingen, en verzinken we in Babylonische spraakverwarring.

Achteraf is het gemakkelijker om terug te keren naar de essentie, zelfs met de evolutie naar een grotere digitalisering; in speciale technieken is het vaak zo dat hoe eenvoudiger iets is, hoe efficiënter. Dat betekent daarom niet dat dit gemakkelijk zal zijn om in praktijk te brengen! Miles Davis zei ooit: "Ik luister altijd naar wat ik kan weglaten."

Philippe Matthis, adjunct-directeur-generaal van de Haven van Brussel

Positief is dat we al ongeveer 4 jaar geen fytofarmaceutische producten meer gebruiken. De overgang naar 'Zero Fyto' leverde geen speciale moeilijkheden op. We hebben onze onkruidbestrijdingstechnieken aangepast en gebruiken voornamelijk mechanisch borstelen (voor harde oppervlakken) en roterend schuren en thermisch wieden (voor zones in dolomiet / grind) als alternatief voor chemisch wieden.

Aan de andere kant betekent dit meer onderhoudswerk dan voorheen op dolomiet- en grindzones (niet becijferd extra werk).

We zijn ongeveer vijf jaar geleden overgestapt op laat maaien op de oevers in het zuidelijke deel van het kanaal, waardoor de planten de tijd krijgen om te groeien, te bloeien en vruchten te dragen, terwijl zich tegelijkertijd schuilplaatsen ontwikkelen voor dieren en bestuivende insecten.

Aan de andere kant hebben we moeite om de verspreiding van invasieve soorten in te dammen, zoals de Japanse duizendknoop, die de oevers van het kanaal op verschillende plaatsen koloniseert. We moeten nog altijd een nauwkeurige inventarisatie maken van de invasieve soorten in het havengebied en hiervoor een aangepast beheersplan opstellen.

Wij zijn heel blij met de inzet en de actieve deelname van onze dienstverlener 'Les jeunes jardiniers' voor een meer ecologisch beheer van onze groene ruimten. Zo neemt deze organisatie samen met onze medewerkers deel aan de opleidingen van het competentiecentrum voor ecologisch beheer van Leefmilieu Brussel.

In 2020 zullen we geen verdelgingsmiddel voor knaagdieren meer gebruiken (een rattengif op basis van antistollingsmiddelen), want dat we zullen vervangen door niet-toxische mechanische vallen.

Een voorbeeld van een recent uitgevoerd project ten gunste van de biodiversiteit is de heraanleg van een oude parking die is omgevormd tot een klein botanisch park en arboretum, met enkele zeldzame botanische soorten waaronder fruitbomen in Anderlecht. De aanleg zal in 2020 worden afgerond, met het advies van Natagora. Daarnaast werd ook een bloemenweide aangelegd aan de sluis van Molenbeek. Dit project zal in 2020 worden afgerond, opnieuw met het advies van Natagora.

Laura Rebreanu, milieuverantwoordelijke van BECI

Steeds meer bedrijven zijn gevoelig voor milieukwesties. Er is een reële bereidheid om acties te ondernemen, zowel op het vlak van milieubeheer van de bedrijfsactiviteiten als op het niveau van het businessmodel zelf. Er zijn vele redenen voor deze belangstelling: soms zijn het economische belangen (vermindering van het verbruik en dus van de facturen, toegang tot nieuwe markten), soms persoonlijke overtuigingen, en soms de wens om te evolueren, om nieuwe activiteiten te ontwikkelen en nieuwe dingen te testen.

De obstakels die we tegenkomen, zijn ook meervoudig en klassiek: het ontbreekt de bedrijven vaak aan de nodige interne middelen en kennis. Tijdsgebrek is vaak het grootste obstakel, gevolgd door een gebrek aan financiële middelen om nieuwe projecten op te zetten. Administratieve moeilijkheden zijn ook een echte uitdaging: het verkrijgen van de verschillende

vergunningen voor de ontwikkeling van nieuwe projecten is een eeuwige bron van frustratie voor bedrijven, of het nu gaat om milieuvergunningen en vooral stedenbouwkundige vergunningen, of om het administratieve beheer van eventueel verkregen subsidies.

Meer in het bijzonder is het gebrek aan kennis op het gebied van biodiversiteit een reëel probleem. De meeste mensen associëren dit aspect nog steeds met groene ruimten en natuur. Weinig bedrijven zijn zich ervan bewust dat het voeren van een duurzaam aankoopbeleid een positief effect zal hebben op de biodiversiteit en de bescherming van natuurlijke hulpbronnen in het algemeen. En voor veel bedrijven, ook uit de overheidssector, speelt eveneens de kwestie van de prijs: het belangrijkste keuzecriterium blijft de vraagprijs. In Brussel, waar bedrijven zelden over groene ruimten beschikken, is het essentieel om het bewustzijn te vergroten over duurzaam aankopen, maar ook over de gebruikskosten en dus de werkelijke kostprijs van de producten.

Christophe Soil, directeur-generaal van Perspective Brussels

Perspective is het gewestelijke expertisecentrum en de initiatiefnemer van de strategie voor de ontwikkeling van het Brusselse grondgebied. Als gevolg van de Ordonnantie van 29 juli 2015 tot oprichting van een territoriaal platform in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, neemt perspective.brussels sinds 2017 verschillende opdrachten op zich voor de observatie van het Brusselse grondgebied (statistieken, trends en evoluties) en het uitwerken van of als partner meewerken aan de uitwerking van de juiste strategieën voor de gewestelijke opdrachten. De Maatschappij voor Stedelijke Inrichting, die werd opgericht door dezelfde ordonnantie, en ook andere grote gewestelijke actoren zijn verantwoordelijk voor de operationele en concrete uitvoering van de plannen en programma's.

Via verschillende instrumenten neemt perspective.brussels deel aan de uitvoering van de gewestelijke prioriteiten (waaronder het Natuurplan en, meer onrechtstreeks, het programma ter vermindering van fytosanitaire producten): het GPDO, dat de grote gewestelijke ambities en de uitvoering ervan definieert, de RPA's, de SVC's, de acties van de schoolcel ter verbetering van de speelplaatsen van de scholen. Het ecologische beheer krijgt ook een verlengstuk via het werk van perspective op verschillende niveaus; de gewestelijke ambities worden verspreid op lokaal niveau, via het werk van lokale cellen, plannen, facilitatoren, sportcellen of studentenleven, uitrustingsopdrachten enz.

Als organisatie profiteert perspective.brussels van de gewestelijke expertise en is het er trots op tot de voorbeeldige organisaties van het gewest te behoren (gebouw, mobiliteit van de medewerkers, afvalbeheer enz.). De verbeteringsinspanning zal worden voortgezet.

Factoren die een rem vormen voor een meer ecologisch beheer van de projecten:

- tegenstrijdige behoeften op de gewestelijke bodem (een eindige hulpbron), waardoor er concurrentie ontstaat tussen de functies;
- de moeilijke controle van het grondbezit om de gewestelijke doelstellingen te realiseren (cf. groene verbindingen Park van de Kleine Zenne in het RPA Heyvaert);
- het beheer van reeds bestaande elementen en in het bijzonder de vervuiling (bodem, lawaai enz.);
- de complexiteit van de implementatieprocessen (met een zekere traagheid tot gevolg);
- de betrokkenheid van de burgers (om van een vijandige burgerlogica over te gaan naar een gedeelde definitie van de uitdagingen en mogelijke oplossingen, die verenigbaar zijn met de representatieve democratie in Brussel).

Senne Van Dyck, ingenieur bij Krinkels

Naast het feit dat ik persoonlijk overtuigd ben van de voordelen en de noodzaak van dit meer ecologische beheer voor het milieu en het welzijn van de bevolking, is het zeker dat deze verandering duidelijke kansen biedt voor een bedrijf dat gespecialiseerd is in de aanleg en het onderhoud van groene ruimten. Er worden alternatieve technieken ontwikkeld en banen gecreëerd. Over het algemeen zijn de ervaringen positief, hoewel het vaak enige tijd duurt alvorens het 'publiek' zich aanpast en een minder 'nette' omgeving aanvaardt.

Aan de andere kant zijn de huidige alternatieven voor sommige situaties niet voldoende, of in ieder geval zeer moeilijk uitvoerbaar (zoals de spoorlijnen). Bovendien moeten we vermijden dat het onderhoud zodanig moeilijk wordt dat de groene ruimten moeten worden beperkt of verwijderd.

Laurent Van Yck van Eurogreen

Kort gezegd, onthoud ik twee positieve elementen en één tekortkoming:

- de uitbreiding van de groene ruimten en groene communicatielijnen;
- de diversificatie van de natuurlijke plantengroei;
- het gebrek aan meer pragmatische aanpak van het beheer van de groene ruimten.

KORT SAMENGEVAT

Wat ik onthoud uit mijn ervaring van de afgelopen vijf jaar op het vlak van ecologisch beheer: positieve aspecten

- De trend wordt met de jaren duidelijker voelbaar, zowel in de ontwerp- als in de uitvoeringsfases.
- Doorgaans is het niet zo moeilijk om de technieken aan te passen.
- Er is een groeiende aanwezigheid van zeer geëngageerde actoren en dienstverleners.
- De effecten van de toename van de biodiversiteit zijn zichtbaar en snel.
- De gebieden die voor dit ecologische beheer in aanmerking komen, vertegenwoordigen een belangrijk deel van het grondgebied; de impact is dan ook des te groter.
- Het referentiesysteem voor ecologisch beheer is in voorbereiding.
- De overheidsopdrachten hebben zich gelukkig geleidelijk aangepast en is er een gunstige evolutie in de gewestelijke regelgeving en prioriteiten.

KORT SAMENGEVAT

Wat ik onthoud uit mijn ervaring van de afgelopen vijf jaar op het vlak van ecologisch beheer: negatieve aspecten

- Er blijft een negatieve perceptie bestaan over spontane vegetatie, wat leidt tot weerstand bij sommige stakeholders.
- Daardoor is het nodig om alle stakeholders bewust te maken (met inbegrip van de burgers) en is er een grote behoefte aan opleiding voor de mensen op het terrein (maar vaak is er te weinig tijd voor een opleiding of wordt er vastgehouden aan de traditionele praktijken).
- Dit beheer betekent een extra werklast, die niet altijd gemakkelijk economisch te integreren is.
- Het verband tussen 'duurzaam aankopen' en positieve effecten op de biodiversiteit wordt niet voldoende benadrukt.
- Sommige ruimten zijn niet op de juiste manier ingericht ten opzichte van de ecologische onderhoudstechnieken.
- Het blijft moeilijk om de verspreiding van invasieve soorten binnen de perken te houden.
- De uitvoering gebeurt traag en complex.
- Er is een gebrek aan financiële middelen voor grootschalige inrichtingsprojecten.
- Er zijn tegenstrijdige behoeften met betrekking tot een eindige hulpbron (de bodem); de kwestie van het grondbeheer staat hierbij centraal.

2. WAT ZOU KUNNEN WORDEN GEDEELD EN MET WELKE PARTNERS OM ZO EEN DEMULTIPLICATOREFFECT TE BEREIKEN?

Virginie Crabbe, coördinatrice biodiversiteitsprojecten, CITYDEV

De opleiding over ecologisch en landschappelijk beheer van groene ruimten, met name voor professionals en toekomstige professionals, moet op alle niveaus van het onderwijs in dit domein worden versterkt.

Alle betrokken actoren, zowel publieke als private, kunnen veel met elkaar delen: niet alleen hun problemen, maar ook hun oplossingen op het terrein en de denkoefeningen die aan de projecten voorafgaan. Alles kan worden gedeeld, bijvoorbeeld via ontmoetingen of uitwisselingsplatformen. Zo neem ik zelf al enkele jaren deel aan het Netwerk van duurzame overheidsaankopers. Daar heb ik al heel veel geleerd en heel veel concrete tips gekregen.

Etienne Duquenne, bestuurder van Nos Pilifs

Wat mij belangrijk lijkt, is dat we niet meer in hokjes denken. Zo kunnen we de uitwisseling van ervaringen tussen alle actoren in de sector stimuleren, zoals leerkrachten (beroepsonderwijs, universiteiten enz.), overheden, beheerders van openbare ruimten, studiebureaus en opstellers van bestekken, aannemers, het netwerk van verenigingen enz. Waarschijnlijk makkelijker gezegd dan gedaan!

Hugues Kempeneers, manager van CBBH, de Confederatie Bouw

Het goede voorbeeld geven, is een uitstekende manier om een demultiplicatoreffect te bereiken. Neem nu het voorbeeld van de integratie van de EPB 2015 in de sector of de circulaire economie: die laatste twee waren alleen mogelijk dankzij de ontwikkeling van innovatieve acties, ondersteund door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en waarvan de resultaten binnen de sector werden gepromoot om innoverende elementen te integreren.

Sophie Lambrighs, COO van Eaglestone

De interne competentie van de projectontwikkelaars op dit gebied is laag. Het zijn dan ook de landschapsarchitecten die een doorslaggevende rol spelen in de keuze van de aanplantingen.

Tijdens het verloop van de projecten hebben wij geen enkele controle over de exploitatie- en onderhoudsfasen. De PID's (Postinterventiedossiers) zouden aanbevelingen kunnen bevatten over het onderhoud van groene ruimten zonder pesticiden.

Yves Lemmens, directeur-generaal van de BGHM

In een eerste fase stelt de BGHM voor om een soortgelijk partnership te ontwikkelen als de samenwerking met Leefmilieu Brussel in het kader van het energieprogramma (PLAGE-tool, BGHM-certificaten enz.). Deze samenwerking zou bijvoorbeeld technische ondersteuning door Leefmilieu Brussel kunnen omvatten op basis van de vorige overeenkomst (gemakkelijke toegang tot opleidingen, ontwikkeling van ontwerp-/beheerhulptools, opstellen van een inventaris van bestaande groene/open ruimten).

Vincianne Lerate, directrice a.i. van Brussel Mobiliteit

Dit beheer waarbij de natuur in de stad wordt toegestaan, zet ook de bewoners aan het nadenken. Ze willen ook hun steentje bijdragen door het planten en onderhouden van een perkje rond de voet van een boom voor hun huis en/of door hun gevel te vergroenen. In deze gevallen adviseren wij hen onder andere over de soorten planten die ze kunnen aanplanten om de biodiversiteit te maximaliseren.

Binnen Brussel Mobiliteit geven we adviezen over stedenbouwkundige vergunningen voor de inrichting van wegen. Wij proberen altijd de vegetatiezones te maximaliseren zodat het water zijn weg naar de vegetatie vindt in plaats van naar de riolering. We nemen ook actief deel aan de keuze van de plantensoorten die voor iedereen interessant zijn.

Inrichtingswerken zoals in de Woluwelaan, waar het regenwater wordt opgevangen in geulen en in de bodem infiltreert in plaats van rechtstreeks naar de riolering te gaan, moeten waar mogelijk worden uitgevoerd. Dat water is dan beschikbaar voor de bomen en andere aanplantingen.

We hebben ook op verschillende plaatsen (Vrijheidslaan, Woluwelaan ...) tijdens het planten van bomen een systeem van spanningsmeetsondes geïnstalleerd met een sensor die de planten dagelijks van hun werkelijke behoeften aan water voorziet. Dat beperkt de kosten voor besproeiingsactiviteiten (personeelskosten, minder trajecten enz.) en speelt een positieve rol voor de gezondheid van de planten, aangezien een beter gedoseerde besproeiing de wortelvorming en dus de groei bevordert.

Het beheer van de eigen trambeddingen met ballast was een echte hoofdbreker. Ook daar zijn we in 2011 gestopt met het spuiten van fytoproducten. Door de aanwezigheid van de trams en hun hoge doorgangsfrequentie, de ballast van grind (die met machines kan worden gestrooid), de bekabeling en de elektromechanische apparatuur tussen de sporen konden we geen klassieke methodes zoals warm water, branders, mechanische borstels of klassieke bosmaaiers gebruiken. Na verschillende testen met min of meer overtuigende methoden worden de trambeddingen momenteel onderhouden door het onkruid 's nachts te maaien.

In samenwerking met de MIVB worden de trambeddingen bij de vernieuwing van de sporen steeds meer van gazon voorzien, wat het beheer ervan vergemakkelijkt omdat ze eenvoudig kunnen worden gemaaid. Er zijn ook testen gedaan om er sedum te planten, wat nog minder werk vereist dan grasvelden. Verdere testen zullen nog worden uitgevoerd. De groene trambeddingen zijn gemakkelijker te onderhouden, maar vooral esthetischer, ze dempen het lawaai en verminderen de hoeveelheid opwaaiend stof bij het passeren van de trams.

Philippe Matthis, adjunct-directeur-generaal van de Haven van Brussel

In de eerste plaats willen we onze waardering uitspreken voor de nauwe samenwerking tussen de Haven van Brussel en het Natuurplan-team van Leefmilieu Brussel, alsook met vzw's zoals Grenzeloze Schelde of Natagora, die ons bewust maken van de problematiek rond het behoud van de biodiversiteit en hun kennis van de ecologische rol van het kanaal en zijn omgeving delen, terwijl ze tevens concrete acties ten gunste van de natuur voorstellen.

Onze samenwerking met Leefmilieu Brussel is zopas geconcretiseerd nadat onze Raad van Bestuur afgelopen vrijdag (29/11/2019) een partnershipverdrag ondertekende dat de modaliteiten van de samenwerking tussen de Haven van Brussel en Leefmilieu Brussel regelt inzake inrichtingswerken die gunstig zijn voor de biodiversiteit.

Wat nuttig zou zijn voor ons, maar ook voor andere stakeholders, is het opzetten van een gezamenlijk programma voor de inventarisatie en de bestrijding van invasieve soorten. Het domein van de Haven van Brussel doorkruist verschillende Brusselse

gemeenten. We moeten onze krachten bundelen in de strijd tegen invasieve soorten en Leefmilieu Brussel zou bijvoorbeeld een ‘Werkgroep invasieve soorten’ kunnen oprichten om de maatregelen ter bestrijding van invasieve soorten tussen de verschillende betrokken actoren te coördineren.

Emmanuel Malfeyt, Sustainable Economy Manager, Cluster Ecobuild

We zouden tijd kunnen delen. Als tussenpersoon brengen we mensen samen in de hoop een vruchtbare samenwerking te ontwikkelen. Door de juiste mensen over een vrij lange periode bij elkaar te brengen, ontstaan er sterke banden. De informatie moet doorstromen.

We zouden ook ervaringen kunnen delen. De vele aannemers, architecten, ingenieurs en andere professionals van de cluster hebben allemaal hun eigen ervaring en knowhow die ze in de loop der jaren hebben opgebouwd door te kijken naar wat hun voorgangers hebben gedaan. We moeten de informatie uit de bron halen. Dat is niet vanzelfsprekend, want hoe meer mensen betrokken zijn bij een project, hoe duurder het is om op zoek te gaan naar die ervaring, omdat ieders stuk van de taart kleiner is. Maar de Brusselse experts, of ze nu tot de cluster behoren of niet, hebben allemaal de nodige ervaring om een project in de juiste richting te laten evolueren.

Ten slotte zouden we een visie kunnen delen. Het is essentieel om een holistische kijk op een project te hebben. En dan bedoel ik van de grootste tot de kleinst mogelijke schaal. Wat zijn de mogelijke negatieve gevolgen van mijn project op de schaal van de wijk, het gewest, het land of zelfs de wereld? Maar ook op de kleinst mogelijke schaal: ik bekijk de gebruikte materialen, maar ben ik wel goed op de hoogte van hun samenstelling, is er een grondige studie van hun chemische samenstelling uitgevoerd enz.

Laura Rebreanu, milieuverantwoordelijke van BECI

De voorbeeldfunctie van de overheid op het vlak van duurzaam aankopen is essentieel. Dit zou de ontwikkeling van de markt voor duurzame producten ten goede komen, met op termijn een zekere prijsdaling. Als de overheid ook echt rekening houdt met de reële kostprijs van de producten en diensten die ze koopt en de vraagprijs niet langer het belangrijkste aankoopcriterium is, kan dit de bedrijven ertoe aanzetten om dezelfde aanpak te volgen.

Op de vraag wat er gedeeld zou kunnen worden, zou ik zeggen dat het ontwikkelen en algemeen ter beschikking stellen van een instrument voor de analyse van de levenscycluskosten misschien een stimulans zou kunnen zijn voor de bedrijven om een duurzamer aankoopbeleid te voeren.

Naast het delen van opleidings- en bewustmakingsinstrumenten voor duurzaam aankopen, zou het ook interessant zijn om tools te delen voor het duurzamer beheer van private groene ruimten.

Christophe Soil, directeur-generaal van Perspective Brussels

De opdrachten van perspective.brussels leiden ertoe dat het naast Leefmilieu Brussel een onmisbare gesprekspartner is voor de actoren van de gewestelijke ontwikkeling. In dat opzicht lijken verschillende elementen te kunnen worden versterkt om de impact van het Natuurplan, of van de gewestelijke doelstellingen in het algemeen, te vergroten:

- De definitie van een versterkte samenwerkingsvisie tijdens het proces voor de uitwerking van plannen en programma's. In dat opzicht vormt de be.sustainable-aanpak, waaraan perspective.brussels actief deelneemt, een hefboom om het proces te versterken en sterk te structureren.
- Het nastreven en actualiseren van de gewestelijke en GPDO-doelstellingen via projecting.brussels en de concretisering ervan in de grote gewestelijke initiatieven zoals RPA's, de SVC's en het GBP.
- De rol van het GCTO zou gebaat zijn bij een versterking en valorisatie; dit zou het mogelijk maken tot meer consensus te komen en de prioriteiten op intragewestelijk niveau naar behoren te integreren.
- De integratie van de burgers en de betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld bij de te bepalen modaliteiten (mandaat gegeven aan Leefmilieu Brussel en perspective.brussels) om het optimum te vinden inzake inrichting, duurzaamheid en aanvaardbaarheid.
- Wat kennis betreft (en aansluitend bij het vorige punt) zouden de *citizen science*, de academische inbreng en het observatiewerk (statistieken, observatorium, definitiestudies) begrijpelijker, systematischer en coherenter kunnen worden gemaakt om de kennis te vergroten en de beleidsbeslissingen te vergemakkelijken.

Laurent Van Yck van Eurogreen

Voor een grotere efficiëntie zou de samenwerking tussen de verschillende administraties, met name wat de werkmethode betreft, kunnen worden verbeterd met een gemeenschappelijk doel voor ogen.

Senne Van Dyck, ingenieur bij Krinkels

Voor ons zou het delen van onze ervaring in het onderhoud van groene ruimten met de ontwerpers van nieuwe openbare (en private) ruimten een pluspunt zijn om ruimten te creëren die beter aangepast zijn aan de alternatieve technieken.

KORT SAMENGEVAT

Wat zou kunnen worden gedeeld en met welke partners om zo een vertragend effect te bereiken?

- Ervaring
 - het goede voorbeeld geven / voorbeeldfunctie (afstappen van "we hebben het altijd zo gedaan")
 - goede praktijken
 - methode; alle types actoren
- Een holistische (bv. circulaire economie) en samenwerkingsvisie + een gemeenschappelijk programma (bv. bestrijding van invasieve soorten)
- Tools: kostenanalyse van de levenscyclus, opleiding, duurzaam beheer van private groene ruimten

Concreet:

- Algemene of specifieke ontmoetingen
- Uitwisselingsplatform(en) (cf. Netwerk voor duurzame overheidsaankopers)
- Gerichte algemene (RPA, GBP, ...) en sectorale plannen (Lokaal Actieplan voor het Energiebeheer)

3. WAT ZOU IK IN DE TOEKOMST NODIG HEBBEN OM EFFICIËNTER TE WERKEN IN MIJN ORGANISATIE EN DE UITDAGINGEN INZAKE NATUUR OF ZERO PESTICIDEN EEN *BOOST* TE GEVEN?

Virginie Crabbe, coördinatrice biodiversiteitsprojecten, CITYDEV

Tijd! En dus human resources. De beste plannen of bestekken zullen immers, als ze niet vergezeld gaan van een follow-up op het terrein, tot onvolkomenheden leiden in de realisatie. Het kost tijd om de werknemers, met name die van onderaannemers, op te volgen en hen (via opleidingen en bewustmaking) uit te leggen hoe belangrijk het is om het werk uit te voeren zoals vereist in het bestek. Het kost ook tijd om de evolutie van de realisaties op het terrein op te volgen, opmetingen te doen, foto's te maken en intern de bewijzen te leveren van de positieve resultaten voor de flora, de fauna, het waterbeheer enz.

Etienne Duquenne, bestuurder van Nos Pilifs

Het is noodzakelijk dat ontwerpers, inrichters en beheerders beter worden opgeleid en bewust gemaakt op het gebied van duurzamere groene ruimten. Om de natuurproblematiek in Brussel krachtadig aan te pakken, moeten de functies die met de stad verbonden zijn worden herdacht, voornamelijk op het vlak van mobiliteit, verdichting van de bebouwing, ondoorlaatbaarheid van de bodem enz. De wetgeving legt nul pesticiden op, wat een goede zaak is, ook al wordt het niet door iedereen zo begrepen. Het is daarom noodzakelijk om door te gaan met de bewustmaking van het grote publiek en de beroepsbeoefenaars. Dit is des te belangrijker omdat andere fundamentele aspecten (technieken die het bodemleven bevorderen, rol van planten in de stad en ecosysteemdiensten, natuurlijke cycli enz.) hieraan moeten worden gekoppeld. We besteden veel tijd aan bewustwording, maar onze middelen zijn beperkt.

Hugues Kempeneers, manager van CBBH, de Confederatie Bouw

Tijd!

Sophie Lambrighs, COO van Eaglestone

Beknorte informatie (zoals de folder ‘Zero Pesticiden voor Dummies’) die de ontwikkelaars in staat stelt om dit in het contract van de landschapsarchitect op te nemen.

Yves Lemmens, directeur-generaal van de BGHM

Het lijkt noodzakelijk om een strategie op de schaal van het Gewest te definiëren waarin de (open) groene ruimten van de sociale woningen worden opgenomen om hun potentieel te ontwikkelen, in partnership met Leefmilieu Brussel en verschillende actoren zoals Urban, Perspective, de gemeenten enz. Er zouden partnerships tussen deze actoren kunnen worden ontwikkeld voor de cofinanciering van landschapsarchitectuur, voor de sensibilisering van de inwoners voor meer biodiversiteit en voor de opleiding van de personen die belast zijn met het onderhoud.

Vincianne Lerate, directrice a.i. van Brussel Mobiliteit

Het belangrijkste is om de communicatie naar de inwoners toe voort te zetten. Het is essentieel dat ze de planten die tussen de voegen van de stoepen groeien als iets natuurlijks leren beschouwen, zodat ze die beter kunnen aanvaarden.

Het enorme werk in uitvoering voortzetten met de participatieve ondersteuning van de inwoners en de hulp van Leefmilieu Brussel.

De vragen van de inwoners en de verenigingen voor het onderhoud van de beplantingen in hun straten, de collectieve compostering enz. in samenwerking met de gemeenten blijven ondersteunen.

Het is essentieel om de verschillende onderhoudstechnieken en soorten aanplantingen wetenschappelijk te monitoren.

De netwerking met nationale en internationale partners voortzetten.

Philippe Matthis, adjunct-directeur-generaal van de Haven van Brussel

In 2020 gaan we een gedetailleerde en geactualiseerde inventarisatie maken van de groene ruimten die door de Haven van Brussel worden beheerd. Op basis van deze inventarisatie gaan we een gedifferentieerd beheersplan opstellen voor het hele

door de Haven beheerde domein. Het doel is om onze ecologische beheerpraktijken verder te verbeteren, maar ook om de verschillende soorten inrichtingen te identificeren die we kunnen implementeren om de biodiversiteit te behouden en te bevorderen. Deze inrichtingen betreffen zowel de groene ruimten (uitbreiding van de zones met laat maaien, bloemenweiden, aanplantingsprogramma voor bomen/struiken enz.), maar ook de havengebouwen (bv. installatie van nestkasten, groene muren en daken enz.) en het kanaal zelf (drijvende eilandjes, oeverbeplantingen enz.).

De bezorgdheid over de bestrijding van invasieve soorten is geïntegreerd in de verplichtingen betreffende het beheer van verontreinigde bodems en groundbewegingen. De controle van de grond die door vervuilende stoffen is verontreinigd en de behandelingstrajecten zijn duidelijk gereguleerd, maar wat is er voorzien voor een effectieve controle op uitgegraven grond die is verontreinigd met invasieve soorten? Zijn er hulpmaatregelen voorzien om de extra kosten te dekken voor het beheer van deze grond die weliswaar vrij is van vervuiling maar niet meer kan worden hergebruikt?

Onze teams wachten ook vol ongeduld op de publicatie van het referentiekader voor ecologisch beheer van de groene ruimten.

Emmanuel Malfeyt, Sustainable Economy Manager, Cluster Ecobuild

We hebben nood aan meer innovatieve en dwingende wetgeving. Met de invoering van het passiefconcept in de Brusselse bouwnormen in 2015 heeft de sector laten zien dat hij in staat is om dergelijke uitdagingen met succes aan te gaan. We zijn ons daar onvoldoende van bewust en we zijn te bescheiden: zelfs in Duitsland, het bolwerk van de passiefbouw, zijn ze niet in staat om zoveel passiefwoningen (in hoeveelheid en door zoveel verschillende actoren) te bouwen als bij ons. De wetgeving kan soms een handicap zijn, maar kan een sector ook stimuleren om te evolueren en rekening te houden met de grote uitdagingen van vandaag.

We hebben ook meer middelen nodig. Niet alleen voor mijn organisatie, maar vooral voor de arbeiders, de architecten, de consultants, de bouwheren en de eindklanten. Gebouwen die milieuvriendelijker zijn en beter presteren, kosten uiteraard meer. Er is een limiet bereikt in de optimalisatie van de kosten, waardoor passiefgebouwen tegen dezelfde kosten konden worden gebouwd als traditionele gebouwen. Veel consultants die in de laatste lijn komen, hebben er vandaag zeer sterk onder te lijden. Er moeten en zullen nieuwe oplossingen worden gevonden. Tot slot hebben we nieuwe middelen nodig: nieuwe businessmodellen, nieuwe financiële regelingen met een langetermijnvisie, nieuwe financiële hulp, nieuwe (koolstof)belastingen – de vervuiler betaalt.

Laura Rebreanu, milieuverantwoordelijke van BECI

Eenvoudige en ludieke tools om het personeel te betrekken, zouden misschien kunnen helpen. Wat zeker zou helpen, zijn tuiniers die opgeleid worden in een ander beheer van de groene ruimten, die lokale soorten voorstellen, aangepast aan de stedelijke context, en die echt in staat zijn om klanten te helpen de juiste keuzes te maken bij de inrichting van hun ruimten om de biodiversiteit te bevorderen. Op dit moment bieden zeer weinig actoren dit soort dingen aan en de kosten en wachttijden vormen vaak een rem.

Christophe Soil, directeur-generaal van Perspective Brussels

Perspective.brussels moet de nauwe samenwerking met Leefmilieu Brussel voortzetten en versterken. Het is noodzakelijk om een holistische en relevante visie te ontwikkelen op de natuurproblematiek in de stad (door deze te linken aan de andere gewestelijke uitdagingen van dichte bewoning, economische groei, zachtere mobiliteit, levenskwaliteit voor alle inwoners en gebruikers, voorbeeldfunctie). De bewustmaking van de actoren, via de gebruikelijke kanalen, de BMA en andere media, kan voor een draagvlak zorgen bij de implementatie van de referentiedocumenten. Ten slotte moet er een volledige, coherente en verzoenende strategie komen voor informatie, communicatie en participatie naar de burgers toe.

Laurent Van Yck van Eurogreen

Zoals altijd, kort gezegd: samenwerking tussen administraties en aannemers voor de uitwerking van meer ‘natuurgerichte’ bijzondere bestekken in de toekomst om onze expertise als uitvoerder te kunnen opnemen.

Senne Van Dyck, ingenieur bij Krinkels

De technieken moeten nog verder ontwikkeld worden om doeltreffend te kunnen inspelen op alle situaties. De energiekosten mogen de ecologische benadering niet in het gedrang brengen. De arbeidsmarkt moet in staat zijn om aan de vraag te voldoen. De toegekende budgetten moeten voldoende groot zijn.

KORT SAMENGEVAT

Wat zou ik in de toekomst nodig hebben om efficiënter te werken in mijn organisatie en de uitdagingen inzake natuur of zero pesticiden een boost te geven?

- Meer innovatieve en dwingende wetgeving: vooruitgang door middel van eisen (bv. de uitdaging van de passiefbouw die door de bouwnormen in 2015 is gelanceerd)
- Nieuwe werkwijzen:
 - Nieuwe businessmodellen
 - Nieuwe financiële regelingen / partnerships met een langetermijnvisie
 - Nieuwe financiële steunmaatregelen & nieuwe ‘de vervuiler betaalt’-belastingen
- Wetenschappelijke tools voor controle (bv. onderhouds- en aanplantingstechnieken), statistieken en observatie
- Een antwoord op de arbeidsmarkt met geschoolde arbeidskrachten
- Hulpmiddelen – waaronder beknopte informatie – om mensen te sensibiliseren, te betrekken en op te leiden
 - De burgers – participatie
 - De werknemers / professionals in de sector (van ontwerp tot uitvoering)
 - Een gemeenschappelijke strategie op het niveau van het Gewest

en tijd ...

KORT SAMENGEVAT

Transversale prioriteiten

Behoeften

- Coördinatie / transversaliteit
- Uitwisseling
- Objectivering (inventaris, atlas ...)
- De zaken eenvoudig houden
- Financiering – middelen en belastingen

Hefbomen en aandachtspunten

- Persoonlijke betrokkenheid en betrokkenheid van de burgers
- Dwingend kader: het niveau optrekken
- Voorbeeldige praktijken, resultaten en schoonheid
- Aandachtspunten:
 - termijn
 - opleiding & bewustmaking

VRAGEN & ANTWOORDEN

De uitwisselingen tijdens de vraag- en antwoordsessie worden hier getrouw weergegeven. De mondelinge vorm en het verloop van de gesprekken werden over het algemeen behouden. Het gaat dus niet om een samenvatting, maar om een eenvoudige weergave van het merendeel van de interventies. Die laatste worden anoniem weergegeven, omdat het gaat om de inhoud en niet om een nauwkeurige registratie.

Er bestaat een instrument waarover weinig gesproken wordt: de Biologische Waarderingskaart. Wanneer we bouwen, beginnen we met de woning, daarna met de duurzame wijk en pas daarna integreren we het groen. Waarom vertrekken we niet vanuit de biodiversiteit? Het geval van het braakland Josaphat is daar een mooi voorbeeld van.

Inrichtingsplannen zijn compromismomenten. Soms zijn er tegenstrijdige behoeften: een behoefte aan groene ruimte voor de bewoners, voor de biodiversiteit ... Huisvesting en natuurbehoud staan in een spanningsveld, omdat er nieuwe wijken moeten worden ontwikkeld om huisvesting te creëren. Het streven naar een evenwicht tussen deze complementaire dimensies is terug te vinden in het GBP.

De toestand van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest staat op de agenda. Hoewel de Biologische Waarderingskaart nooit verplicht is geweest, is het een instrument dat ons kan inspireren. Het is mogelijk om nieuwe gesprekken op te starten om deze bindend te maken.

Er zijn twee voorbeelden waar we eerst aan de natuur hebben gedacht en daarna aan de huisvesting: het park van de Zavelenberg en de Ninoofsepoort.

Het grote debat van morgen zal gaan over de manier waarop we demografie en klimaat met elkaar kunnen verzoenen. Het zal nodig zijn om samen te werken met universiteiten, verenigingen, bewoners en bouwers om de horizontale dimensie van de bodems te verzoenen met de verticale dimensie van de daken.

Citydev werkt bijvoorbeeld samen met Leefmilieu Brussel aan een project om systematisch schuilplaatsen te bouwen voor dieren. Als er beslissingen moeten worden genomen, kan men niet iedereen tevredenstellen.

Is er iets gepland voor de strijd tegen de ziekte van Lyme?

Deze kwestie wordt nationaal opgevolgd en als er een bewezen risico is, worden er maatregelen genomen. De beste preventie is evenwel nog steeds het streven naar evenwichtige ecosystemen die in staat zijn de populaties van ziektedragers te reguleren.

Een ambitieuze, sterke en transversale visie ontbreekt. Innovatieve lokale initiatieven voor natuurbehoud kunnen rekenen op de politiek, maar er is geen overkoepelende strategie. Wat kan de politiek doen aan dit visieprobleem? Hoe zit het met de financiële middelen, gezien het feit dat er tijdens de vorige regeerperiode in de structurele financieringen is gesnoeid? Welke middelen worden toegekend aan de inspectiedienst?

We moeten de ambities temperen. Er is nog te veel silodenken aanwezig: energie, afval, water, pesticiden ... Hetzelfde geldt voor de koppeling van het Natuurplan met het Klimaatplan. Het is noodzakelijk om de natuur te integreren in de stedenbouwkundige plannen – 42% van de groene ruimten zijn privétuinen – en in de verschillende beleidslijnen, en tegelijk een coherente, unieke strategie te ontwikkelen voor een Veerkrachtplan voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. We moeten verbindingen maken naar het blauwe en groene netwerk.

Wat de financiering betreft, ligt de bal bij de vertegenwoordigers van de minister.

De inspectiedienst, zowel bij Leefmilieu Brussel als elders, is per definitie een discreet beroep. In 2012 was er geen enkel dossier geopend; vandaag zijn het er tussen de 30 en 40.

De stedelijke agro-ecologie is een beroep dat moet worden uitgevonden. Hoe kan men de opleidingen oriënteren in functie van beroepsprofielen?

Het voorbeeld van opleidingen voor de bouwsector (passief- of zelfs actiefgebouwen) zou kunnen worden overgenomen voor het Natuurplan.

Alles wat betrekking heeft op de opleiding is nogal strikt, maar er lopen contacten met de COCOF.

De stadslandbouw wordt een prioriteit; dat staat ook zo in de laatste regeringsverklaring. De bevolking neemt toe en daarmee ook de behoeften, zoals mobiliteit. We mogen ons niet opsluiten in één enkele aanpak of één enkel debat, maar moeten integendeel een antwoord bieden op meervoudige behoeften. We hebben nood aan transversaliteit. Het is ook noodzakelijk om te werken per locatie en per wijk.

Het is belangrijk om nestplaatsen te behouden of te herstellen. Maar is er controle op de plaatsing van bijenkorven (probleem van de concurrentie met wilde soorten)?

Leefmilieu Brussel werkt eraan: er is een kadaster van bijenkorven in de maak, we werken samen met de universiteiten. We weten al dat er te veel zijn in het centrum en in de buurt van de natuurgebieden. We zullen nadien beslissen. Voor vijf bijenkorven of meer is een vergunning vereist.

We werken in bredere zin om het milieu te leren kennen. Er is een database met meer dan 1 miljoen gegevens, die actueel en toegankelijk is.

Gelet op het verbod op pesticiden, waarom houdt men vast aan het planten van buxus terwijl er een plaag van buxusmot is? Kunnen we werken aan het ontwerpen van tuinen en absurde praktijken stopzetten? Kunnen we bijvoorbeeld de dode bladeren laten liggen?

De oorlog tegen de buxusmot lijkt inderdaad verloren. Maar er is een debat gaande, vooral omdat veel gebouwen op de monumentenlijst staan. Dit roept de vraag op naar de band tussen erfgoed en milieu. We stoppen met vechten en zullen zien.

Het werk aan het kadaster van bijenkorven is belangrijk. Het gewicht van de honingbijen moet echter worden gerelativeerd.

De kwestie van de bladeren is een onderwerp dat moet worden aangepakt.

Als alle natuurlijke terreinen zijn volgebouwd, wat gaan we dan doen? Stellen we het renovatieprobleem niet gewoon uit?

We moeten nadenken over wat wel of niet gereguleerd moet worden. Er zijn hulpmiddelen, zoals CBS+. De stad moet veerkrachtig worden gemaakt. We weten dat de versnippering van de habitat de belangrijkste oorzaak is van de ineenstorting van de biodiversiteit. We moeten dus nadenken over de verstening van de stad: hoe gaan we ze vergroenen?

Het is niet door alles te reglementeren dat we de keuze tussen prioriteiten en arbitrages zullen vermijden.

We moeten het bewustzijn van de burgers vergroten, en dat is een van de opdrachten voor de verenigingen. Wat willen de burgers? En welke middelen geeft men aan de vzw's, de actoren op het terrein?

We moeten nadenken over de financiering. Leefmilieu Brussel is zich wel degelijk bewust van de realiteit van de vzw's. Een mogelijke oplossing is die van een structureel financieringsmechanisme, bijvoorbeeld met een looptijd van vijf jaar.

Hoe zit het met de opleiding van het personeel van Leefmilieu Brussel betreffende het maaien?

De tuinmannen en opzichters worden opgeleid en het personeel wordt steeds meer gesensibiliseerd.

Wordt de component biodiversiteit in het RPA Herrmann-Debroux niet verwaarloosd?

Het doel is om het Herrmann-Debrouxviaduct te slopen en te breken met het betonneringsbeleid van de jaren '60 en '70.

POLITIEKE OPENHEID

De deelname van de heer Alain Maron, minister van Klimaattransitie, Leefmilieu, Energie en Participatieve Democratie, was ten onrechte in het programma aangekondigd. Helaas kon hij die dag niet aanwezig zijn. Zijn vertegenwoordigster, mevrouw Stéphanie Gautier, herinnerde er eerst aan dat de Gewestelijke Beleidsverklaring bepaalt dat de regering zich verbindt tot de afschaffing van het gebruik van pesticiden en een strategie voor stedelijke veerkracht toepast die anticipeert op de gevolgen van de klimaatverandering en onze biotopen beschermt. Dat vereist een voluntaristisch beleid ter verdediging en bevordering van de natuur in de stad, waarbij gebruik wordt gemaakt van *nature based solutions* en de natuur de mogelijkheid krijgt om zich in de stad te ontwikkelen. In ruil daarvoor profiteert de stad van alle positieve effecten.

Concreet betekent dit de invoering van een nieuw klimaatbeheer waarbij alle beslissingen voortaan niet alleen worden geanalyseerd op hun budgettaire efficiëntie, maar ook op hun impact op het klimaat. Dat beheer houdt in dat het overleg wordt voortgezet met alle actoren – particulieren, overheden, academische en burgerorganisaties – om samen actieplannen op te stellen.

De vertegenwoordigster van de minister nam nota van de verschillende aandachtspunten die door de aanwezige stakeholders naar voren werden gebracht, namelijk:

- blijven hameren op het idee van de natuur in de stad, die zowel een ruimte is die beschikbaar is voor de bevolking als een ruimte die de biodiversiteit bevordert;
- de noodzaak om het ecologische beheer van private groene ruimten te verbeteren, waarbij ook rekening wordt gehouden met de kosten ervan;
- de wil om de burgers te blijven sensibiliseren en ze dichterbij de natuur te brengen, en bij haar schoonheid in het bijzonder;
- een behoefte aan opleiding rond biodiversiteit voor de professionals in de sector;
- de vraag om de privaat-publieke partnerships op deze punten te versterken;
- de noodzaak om de verschillende doelstellingen van alle actoren in het Gewest met elkaar in overeenstemming te brengen, de behoefte aan een grotere transversaliteit tussen het overheidsbeleid en de integratie van de verschillende gewestelijke plannen;
- het belang om bestaande voorbeeldprojecten te kunnen tonen en de mogelijkheid te bieden om te experimenteren, zodat de verschillende sectoren zich kunnen ontwikkelen.

Wat de financiering betreft, gaf de vertegenwoordigster van de minister aan dat enerzijds de begrotingscontext zeer ingewikkeld is en dat anderzijds het kabinet de wil heeft om de actoren in het veld te steunen en te vertrouwen.

EN ALS WE EENS PROBEERDEN?

Aan het einde van deze voormiddag konden de meer dan 150 aanwezigen twee belangrijke lessen trekken uit de voorgestelde informatie, de voorstellen en de verschillende gedachtewisselingen.

Ten eerste moeten we verder en sneller gaan om de biodiversiteit in Brussel te beschermen.

Het Natuurplan en het Gewestelijk Programma voor Pesticidenreductie zijn noodzakelijke instrumenten. De evaluatie van hun impact bewijst dat ze hebben gezorgd voor een reële en meetbare vooruitgang. Maar we zien ook dat de vooruitgang ongelijk is, soms te langzaam, en dat de plannen nog steeds te complex zijn. En dat terwijl het nodig is om naar de essentie te gaan.

Ten tweede zagen we bij de deelnemers een duidelijke bereidheid om actie te ondernemen.

Dat bleek uit de toon van de gedachtewisselingen, uit precieze wensen, zoals een referentiekader voor ecologisch beheer van de groene ruimten, of de ondertekening van een charter door verschillende organisaties.

Deze bereidheid was misschien nog duidelijker merkbaar in de evaluaties die door de deelnemers werden gegeven. Een zestigtal deelnemers heeft zijn mening over deze voormiddag gegeven. Het belang van de presentaties en het globale belang wordt geschat op iets meer dan 70%. De feedback over het belang van de rondetafelgesprekken en over het niveau van de toezeggingen is echter veel strenger, met slechts 50% tevredenheid. De antwoorden op de open vragen liggen in dezelfde kritische lijn: te weinig concreet, te weinig participatie of engagement, vooral van de politieke verantwoordelijken van wie de afwezigheid meermaals wordt onderstreept.

Deze beperkingen en bezwaren zijn in feite een echte kans: ze getuigen van ambitie die de beste brandstof is om vooruitgang te boeken.

En dan concreet: waarom zouden we in 2020 in Brussel geen '**Biodiversiteitscongres**' organiseren?

Het doel van het evenement zou zijn om de prioriteiten en actiemiddelen voor de komende jaren te specificeren. Het beoogde resultaat zou de formulering zijn van een nieuw vijfjarig biodiversiteitsplan (2021-2025). Een sterk en realistisch plan met ambitieuze doelstellingen en innovatieve instrumenten: vijf tot tien prioriteiten + de contouren van een algemeen programma met sleutelprojecten, indicatoren, middelen, verantwoordelijkheden, een evaluatiesysteem en een agenda.

Een dergelijk congres zou over een periode van meerdere maanden kunnen lopen, waarbij nauwkeurig werk wordt geleverd (een stuurgroep met wetenschappers), concrete voorstellen worden gedaan (werkgroepen over specifieke onderwerpen) en ook ruimte is voor participatie (open dagen en een proces van burgerconsultatie).

We kunnen inspiratie halen uit geslaagde voorbeelden in andere grote steden, de middelen en de energie van alle actoren uit het verenigingsleven, de economie, de academische wereld, de politiek en administratie samenbrengen, én ervoor zorgen dat iedereen betrokken wordt bij de toekomst van de stad. Waarom zouden we er dan niet in slagen om van Brussel een plek te maken waar mens en natuur in harmonie met elkaar samenleven?

Als we dat eens probeerden ...



leefmilieu
brussel

.brussels 

02 775 75 75 · WWW.ENVIRONNEMENT.BRUSSELS